ఇల్లఱికము

పాలపర్తి ఆంజనేయులు గారు

౧

జగపతిరాజు గొప్పశ్రీమంతుఁడు. విశాఖపట్టణ మంతటిలో వీరికిఁ గల పలుకుబడి మఱియొకరికి లేదు. జమీందారిపాయఁగ నివసించును. ఈయనకు జమీందా రను బిరుదొకటి లేదు గాని సాలుకు పాతిక ముప్పదివేలు వచ్చు గొప్పయెస్టేటుమాత్రమున్నది. విశాఖపట్టణము బీచిరోడ్డుమీఁద నొక విశాలమైన యారామముమధ్య వీరిమేడ గలదు. ఆతోఁట నానావిధఫలపుష్పశోభితములయిన తరులతాగుల్మాదులతోడను, నిర్మలసలిలపూరితమయిన తటాకముచేతను విరాజిల్లుచు వినోదవిహారము సల్పువిలాసవంతులను, చిత్తశాంతి నభిలషించు విరాగులను, నాహ్వానించుచుండెను. ఆమేడ ముందుభాగములో నొక విశాలమయిన చావడిలో యెస్టేటు తాణేదారులు, గుమస్తాలు, పారాజవానులు గలరు. అంతర్మహాలునందు జగపతిరాజుగారు కాపుర ముండియుండిరి. వీరెంత విద్యావంతులయినను, నవనాగరికులయినను పూర్వాచారముల నిసుమంతయైనను వదలలేదు. గృహమర్యాదలను, కులకట్టుబాటులను బహుజాగ్రతతో కనిపెట్టుచుందురు. వీరి కిద్దరు కొమార్తెలు మాత్రము గలరు. వారిమీఁద జగపతిరాజునకత్యంతప్రేమ. వారు క్రిందనడచిన పాదములు కందిపోవునని యెంచును. పుత్రులు లేనికారణమున వారిని మిక్కిలి గారాబముతో నరచేతులలోఁ బెంచుచుండెను. జగపతిరాజునకు తనపుత్రికల నత్తవారింటికిఁ బంపుట కిష్టము లేదు. కావున పెద్దకొమార్తెను, సామాన్య కుటుంబమునకుఁ జెందిన యొక చక్కని చిన్నవాని కిచ్చి వివాహముచేసి యల్లునిఁ గూఁతును నింటఁ బెట్టుకొనెను. రెండవకొమార్తెసహిత మీఁడేరినపిల్ల యగుటచే వివాహముఁ జేయఁ దొందరపడుచుండెను.

౨

శ్రీమహారాజులుంగారు విజయనగరములోఁ గళాశాలను స్థాపించినప్పటినుండియు క్షత్రియబాలురుసహితము ఉన్నతవిద్యాభ్యాసమున కలవడిరి. భోజనాదివసతుల నేర్పఱచి బాలు రుత్తమవిద్య నార్జించుటకు శ్రీరాజుగారు ప్రోత్సాహ మొసంగుచుండిరి.

విజయనగరమున కనతిదూరమున చిట్టివలస యను గ్రామమున్నది. రామరాజు చాల బీదవాఁడయినను గ్రామములో మర్యాదగలవాఁడను వాసిఁగాంచియున్నాఁడు. వంగసమును బట్టిచూడ రామరా జొకప్పుడు

బ్రతికి చెడినవాఁడని తెలియుచున్నది. ఆయనకు పదియెకరముల మెట్టభూమిమాత్రము గలదు. ఒక్కఁడే కుమారుఁడు. నరసింహరాజు మంచి అందమయిన చిన్నవాఁడు. బుద్ధిమంతుఁడు. తెలివితేటలు గలవాఁడు. చిన్ననాఁటనుండి విద్యయందాసక్తిగలవాఁడగుటచే నెటులనో తండ్రిని ఒప్పించి తోడిబ్రాహ్మణబాలురతోపాటు విజయనగరము వెళ్లి కాలేజిలో విద్యనభ్యసించుచుండెను. విద్యార్థులందఱిలో రూపమందేకాక గుణసంపదయందును నరసింహరాజు మిన్నయై యుండెను. మెట్రిక్యులేషను పరీక్షలో పిల్లలందఱిలోను మొదటివాఁడుగఁ గృతార్థుఁడగుటచే నుత్తమవిద్యా గరచుటకుఁ దగిన వసతి లేకపోయినను, ఉపాధ్యాయులయొక్కయు, తోడిస్నేహితుల యొక్కయు, ప్రోత్సాహముచేత కాలేజితరగతిలోఁ బ్రవేశించెను. ఇంతవఱకుఁ జెప్పించిన చదువుకే తండ్రి అప్పుచేయవలసివచ్చెను. కాని, పిల్లవాఁడక్కఱకువచ్చి గొప్పయుద్యోగము చేయునను గంపెఁడాశతో అప్పులోనప్పని ఋణముచేసి ప్రతినెల కావలసిన పైకము పంపుచుండెను. ఇట్లుండ ఎఫ్. ఏ. పరీక్షకాకపూర్వమె తండ్రి స్వర్గస్థుఁ డాయెను. తండ్రిచనిపోయిన దుఃఖమొకవంకను, ముందుగతిదోఁపక యొకవంకను గ్రుంగుచున్నను సహజ ప్రతిభాశాలియగుటచేఁ బరీక్షలో జయమొందెను. కాని పరీక్షలో జయమొందితినని యానందించుట కతఁడు నోఁచుకొనలేదు. ముందుచేయునది తోఁపక యతఁడు కుందుచుండెను. బి. ఏ. చదువవలెననెడియాశయొకవంకను, లేమియొకవైపునను నతనిని బాధింపఁజొచ్చెను. కాని యతనితల్లి యతనికి ధైర్యముఁ జెప్పి యెచటనో సొమ్ముఁ దెచ్చియిచ్చి అతనిని విజయనగరము పంపివేసెను.

౩

'ప్రాణబాధకన్న ఋణబాధ ఎక్కుడు' వనుట లోకవిదితముగదా! సీతమ్మ కుమారుని విద్యకై పలుపాట్లు పడవలసివచ్చెను. పొలముల పరులపాలుచేసి మృగతృష్ణంబోలు విజాతీయవిద్యకై నగరసీమల కెగఁబ్రాకు జానపదుల దుస్థితి నేఁడు మనము కన్నులారఁ గాంచుచున్నాము. ఋణదాతలు సీతమ్మను బాధింపఁజొచ్చిరి. ఈబాధ కోర్వఁజాలక కుమారునితోఁ దనయవస్థను జెప్పక, పొలమమ్మిన యెక్కువసొమ్ము వచ్చునని మాత్రము చెప్పి పొలమమ్ముటకు నిశ్చయించెను. అప్పులు తీర్చినది శేషించిన ధనముతోఁ బిల్లవానిచదువు ప్రథమవత్సరమైనను గడచునట్లులేదు. ఆమె మాత్రము ఇరుగుపొరుగువారికిఁ బాలుపెరుగమ్మి గుట్టుగ జీవయాత్ర గడుపుచుండెను.

౪

జగపతిరాజుకొమార్తెకు వివాహముచేయవలెనని తొందరపడుచుండెను. ప్రేమావతికి షోడశవర్షములు నిండి సంప్రాప్తయౌవనయైనది. మేలిమిబంగారును మించిన దేహకాంతిచేతను, పొడుగు పొట్టి కాని దేహపరిమాణముచేతను ఆమెతనూవిలాసము ఒప్పియుండెను. నిండుచందురునివంటి మోము, విశాలనయనములు, వంకరలు దిరిగిన ముంగురులు,

తుమ్మెదరెక్కల ధిక్కరించు నిడుదలయిన నల్లని కురులు, ఆమెలావణ్యము, చూచువారల మోహింపఁజేయుచుండెను. యౌవనవతులు యువకులఁ బెండ్లాడఁగోరుట ప్రకృతిధర్మము. తల్లిదండ్రులు, ధనము, ప్రసాదింపగల సమస్తసౌఖ్యము లామెకుఁ గరతలామలకములైనను ఆమె యేలకో చింతాక్రాంతచిత్తయై అతిభారముతో రోజులు పుచ్చుచుండెను. అట్లగుట, తల్లిదండ్రు లామెకుఁ దగిన వరునిఁ దెచ్చి పరిణయముచేయ యత్నించుచుండిరి.

పాటివారలలో యుక్తవయస్కులైన బాలు రుండినను జగపతిరాజు నభీష్టముఁ జెల్లించువా రెవరును లేకుండిరి. శ్రీమంతులు తమ తనయుల నత్తవారింట నిల్లరిక ముంచ నిష్టపడరు. తన ముద్దుతనయ నత్తవారింటికిఁ బంపుట గర్హ్యముగా జగపతిరాజుకుఁ దోఁచుచుండెను. సంబంధ మెక్కడను కుదురలేదు. కర్తవ్యము దోఁపక ఆందోళిత హృదయుఁడై విచారించుచుండెను. ఇట్లుండ నొకనాఁడు విజయనగరముకాలేజి ప్రిన్సిపాలుగారియొద్దనుండి ఉత్తరము వచ్చెను. ఆయుత్తరమువిప్పి చూచుకొని సంతోషచిత్తుఁడై భార్యతోఁ జెప్పి వెంటనే విజయనగరము బయలుదేరి వెళ్లెను. రైలు దిగి జగపతిరాజు సరాసరి ప్రిన్సిపాలుగారి ఆఫీసుగదిలోనికి వెళ్లెను. శ్రీరామావతారముగారు జగపతిరాజుకుఁ జిరపరిచితులు. కుశలప్రశ్నలైనపిమ్మట తమదృష్టిలోనున్న బాలురఁ గూర్చి రామావతారముగారు సవిస్తరముగా ముచ్చటించిరి. వారిలో జగపతిరాజుకోరికల ననుసరించి నరసింహరాజు అన్నివిధములఁ దగియుండునని వారు సలహానిచ్చిరి. జగపతిరాజు పిల్లవానినిజూడఁ గుతూహలము గలవాఁడయి వానిని బిలుపింపఁ గోరెను. నరసింహరాజు వచ్చి ప్రిన్సిపాలుగారికి నమస్కరించి నిలుచుండెను. జగపతిరాజు వానిని బ్రక్కనున్న బల్లపైఁ గూర్చుండఁగోరెను.

నరసింహరాజు కప్పటికి ఇరువదియొక్క సంవత్సరములు. మామూలు గోరంచుపంచ, షర్టు, ఉత్తరీయము మాత్రమప్పు డతను ధరించియుండెను. అవియుఁ గొంతవఱకు మాసియుండెను. ఆమలినాంబరములనుండి యతని శరీరకాంతి నివురుకప్పిన నిప్పువలె అచ్చటచ్చట తళతళలాడుచుండెను. విశాలమైన ఫాలము, కలువరేకులవంటి కన్నుదోయి, ఉంగరములు దిరిగిన ముంగురులు, యతని ధీప్రభావమును, అందమును బ్రస్ఫుటము చేయుచుండెను. నరసింహరాజు ముఖలక్షణముల నవలోకించి భ్రమచెంది జగపతిరాజు రెప్పవాల్పక అట్టె చూచుచుండెను. నరసింహరాజు సందర్భమును గ్రహించినవాఁడై సిగ్గుచేఁ దలవంచుకొని కూర్చుండెను.

రామా: అబ్బాయి! మీదేవూరు?

నర: మాది చిట్టివలస.

రామ: మీనాయనగారి పేరేమి?

నర: రామరాజుగారు.

నరసింహరాజునుగూర్చి రామావతారముగారు అంతయు నెఱిఁగినవారగుటచే ఆప్రశంస కట్టిపెట్టి నరసింహరాజును సంబోధించి 'జగపతిరాజుగారు గొప్పశ్రీమంతులు, పేరుప్రతి

[illegible] [illegible] [illegible] నీయభిప్రాయ మేమి?

నరసింహారాజు సిగ్గుపడుచు "నాకేం తెలుస్తుంది. మాఅమ్మగారు పెద్దది ఉన్నది. ఆమెయిష్ట ప్రకారము జరుగవలసి ఉంటుంది. నాదేమి లేదు." అని జవాబు చెప్పెను. అంతట నరసింహారాజు వెళ్లిపోయెను.

జగ: రామావతారంగారూ! మీరు మిత్రులైనందుకు నాకీసంబంధము కుదిర్చిపెట్టవలె. పిల్లవాడిని చూస్తే చక్కగా ఉన్నాడు. నాకు విడిచిపెట్ట బుద్ధి పుట్టలేదు. వాళ్లు బీదవాళ్లయినప్పటికి వంశము మంచిదే. వారి బీదతనంతో మనకేమి? పిల్లవాడు మనయింట్లోనే వుంటాడుగా. ఇది మీరంచి పోనీకండి.

రామ: పిల్లవాడు మాకాలేజి పిల్లలందరిలో [illegible]. బీదవాడయినను నీచగుణ [illegible]. మీగృహాము నలంకరించదగినవాడే. కాని చదివేది ఇంగ్లీషు. మన ఆచారాలు, పద్ధతులు వచ్చుతాయా, తీరా మీయింట్లో యిల్లరికము ఉంటాడో ఉండడో, అదే చిక్కుగా వున్నది.

జగ: 'ధనమూలమిదంజగత్,' మీకు తెలియనిదేమున్నది? పట్నముపంపి ఎం. ఎ. చెప్పిస్తాను. అతనికి ఎంతకావలెనంటె అంత ఖర్చుపెట్టుకొంటానికి యిస్తాను. [illegible] నాకేం భయములేదు. మీరు చేయతగిన సహాయం మాత్రం చేయండి.

రామ: అందుకేమాత్రం అభ్యంతరముండదు.

అంతట జగపతిరాజు ప్రిన్సుపాలుగారి వద్ద సెలవుపుచ్చుకొని విశాఖపట్టణము చేరెను.

౫

జగపతిరాజు భార్యతో జరిగినవృత్తాంతమంతయుం జెప్పుచు, "పిల్లవాడు మన [illegible] అకే పుట్టినట్లున్నాడు. అందమందుగాని, విద్యయందుగాని, గుణమందుగాని [illegible] తయు లేదు. కదు బీదకుటుంబము మాత్రమగును. నిజముగా ఆయింట [illegible] కాడు" అని పలికెను.

భార్య: వాళ్లు బీదవాళ్లయితే మనకేం, [illegible] వంతులైతే మనకేం? మనపిల్ల వెళ్లి వాళ్ల గుడిసెల్లో కాపురము చేయబోతుందా? మనము వెళ్లి విందులు [illegible] న్నామా? వస్తారు; నాలుగుమెతుకులు తిని మనయింట్లోనే పడివుంటారు. ఆలస్య మెందుకు? మన పురోహితుణ్ణి, గుమస్తాను చిట్టివలస పంపించండి.

జగ: అవును; నీవన్నమాట నిజమే. అలాగే పంపుతాను.

౬

గుమస్తా పురోహితుడు యిద్దరు చిట్టివలస వెళ్లిరి. రామరాజుగారి యిల్లు పెద్ద వీధినే ఉన్నది. వారి ఇంటిగుర్తు తెలుసుకొని వీరిద్దరు వెళ్లి వారియింటి అరుగుమీదనే కూర్చుండబోయిరి. వారెవరో [illegible] వచ్చిరో నరసింహరాజు తల్లి సీతమ్మకుం దెలి

యదు. అయినను గృహస్థధర్మము ననుసరించి మర్యాదచేసెను.

సీతమ్మ: శాస్త్రుల్లుగారూ, మన దేగ్రామము? ఏంపనిమీద దయచేశారు.

పురో: మాది విశాఖపట్టణము. రామరాజుగారి యిల్లు యిదేనా?

సీతమ్మ: అవును. ఇదే. మమ్మన్ని మీరేం యెరిగివున్నారు?

పురో: ఎఱుగకేంలెండి. రామరాజుగారుచాల మంచివారు; నిదానస్థులు. బ్రాహ్మణభక్తి గలవారు. మంచివంశం. మీకు పిల్లలెంత మందమ్మా?

సీతమ్మ: నాకు ఒక్కడే పిల్లడు బాబు. విజయనగరంలో చదువుతున్నాడు.

పురో: వివాహమయిందా?

సీతమ్మ: చదువయితేగాని చేసుకోనన్నాడు బాబుగారు. ఆలాగే కానిమ్మని వూరుకున్నాను.

పురో: చదువుకుంటూంటే పెండ్లి చేసుకోకూడదా? ముద్దుముచ్చటలు చిన్నతనంలో చూడాలిగాని, గడ్డంమీసాలు వచ్చిన యేంబాగుంటుంది?

సీతమ్మ: పెద్దదాన్ని నాకు ముద్దుముచ్చట చూచుకోవాలెననివుంటే మాత్రం బీదవాళ్లకు పిల్లనిమెవరిస్తారు?

గుమాస్తా: సంబంధమువుంటే చేస్తారా?

సీతమ్మ: చేస్తారా అంటె నేనేంచేస్తా బాబుగారు. డబ్బా? దుగ్గానా? కాస్తకూస్తతో అవుతుందా? లేదా అంటె మంగళసూత్రం చేయించి మూడుముళ్లు అప్పోసాప్పో చేసి వేయించగలను గాని ఇంకేం చేస్తాను. ఆరోజువచ్చి నేనంతవఱకు బ్రతికివుంటే మాట గద!

గుమాస్తా: మీరు బాగావుండగానే చేసి కళ్లతోచూచి సంతోషిస్తే మంచిది. మీకేం కష్టంగాని, డబ్బుఖర్చుగాని లేకుండా గొప్పయింటిపిల్లను తెచ్చి పెళ్లి చేసేభారం నాది. మీకదంతా ఎందుకు? మీకిష్టమేనా?

సీతమ్మ: ఇష్టంలేకేం బాబుగారు. ఎక్కడైనా సంబంధం ఉన్నదా?

పురో: సంబంధం లేకేం. కాని మీరొక్కసంగతికి తలవూగిస్తే చాలు. పిల్ల

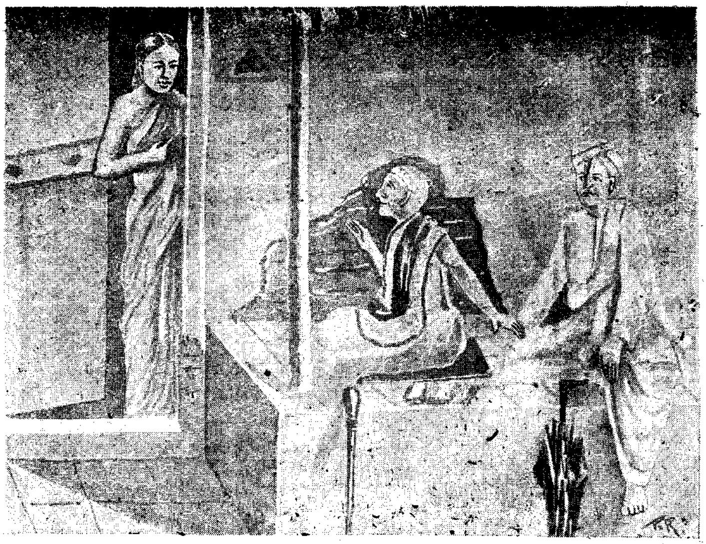

సీతమ్మ: ఇష్టంలేకేం బాబుగారు. ఎక్కడైనా సంబంధం ఉన్నదా?

గొప్పయింటిపిల్ల. అతిసుకుమారంగా, గారాబంగా జమీందారిపాయగా పెరిగింది. పిల్లను యిచటికి పంపటానికి యిష్టపడరు. పిల్లవాడినే తమవద్ద వుంచుకొని పెద్దచదువులు చెప్పించి ఆస్తికొంత ముట్టచెప్పాలని వున్నది. ఈపద్ధతి మీకిష్టమేనా?

సీతమ్మ: ఏంచెప్పను బాబు. నాకు ఒక్కపిల్లవాడు. వాడు కండ్లముందర లేకపోతే నాకేం తోస్తుంది. నేనేం కష్టాలుపడ్డావాడు సుఖంగా వుండాలనే. అయినా మేము సామాన్యులం. అంతగొప్పవారితో మాకు సంబంధమేమిటి? అది ఎట్లా పొసగుతుంది.

గుమాస్తా: అదంతా మీకేల? కుదిర్చే భారం మాది. కొడుకును కోడల్ని చూచుకొంటూ మీరుకూడా అచటనే వుండవచ్చు. నేజెప్పినసంగతి మాత్రము మీకిష్టమేనా?

సీతమ్మ: నాయిష్టానికేం లేండి. ఎక్కడైనా వాడు సుఖంగా వున్నాడంటె చాలు. అయితె ఎవరిపిల్ల బాబుగారూ!

పురో: విశాఖపట్టణంలో జగపతిరాజుగారి రెండవకొమార్తె. పదహారు సంవత్సరాలు. పిల్ల చక్కని చుక్క. మంచి వంగసం. ఈమాసంలో బహుళంలో ముహూర్తం. మేము అందుకొఱకే వచ్చినాము. ఆయన వారి గుమాస్తా. నేను వారి పురోహితుణ్ణి. మారాజుగారు విజయనగరంవెళ్లి పిల్లవాణ్ణిచూచి మాట్లాడినారు. ఇక మీరు 'సరె' నంటె అయిందన్నమాటే.

నరసింహారాజు తల్లి ఆశ్చర్యపడి సిగ్గుచేగడపదాటి లోనికివెళ్లి తలుపుచాటున నిలువఁబడెను.

పురో: అమ్మా, మీరుపెద్దలు. మేము బ్రాహ్మణులము. మీయిండ్లకు రానివారమా? మీయుద్దేశమేమి?

సీతమ్మ: చెప్పరేం బాబు; నేనింకా యెవరో దారినపొయ్యేవారని అనుకొన్నాను. ఇంతలెక్కజరిగిందాక నేనుమాత్రం వేరే యేంచెప్పతాను. పిల్లవాడికి కబురు పంపి మీకు తెలుపుతాను.

గుమాస్తా: ఇంక పిల్లవాడికి కబురెందుకు? మీఅబ్బాయి 'మాఅమ్మగారి యిష్ట'మని మారాజుగారితో చెప్పినాడు. మీపురోహితుణ్ణి పిలిపించండి తాంబూలాలు పుచ్చుకోవచ్చును.

అంతట నరసింహారాజు తల్లి పురోహితునకుఁ గబురుపంపి తాంబూలములు పుచ్చుకొనెను. ఆరోజు పురోహితుని గృహముననే విందు లారగించి వారిద్దరును మఱునాఁడు విశాఖపట్టణముచేరి శుభవార్త యజమానుల కెఱుకపరచి బహుమానములఁ బడసిరి.

౭

రూపసియు, విద్యావంతుఁడును, సుగుణఖనియు, నైన యల్లుఁడు దొఱకినాఁడను సంతసమున జగపతిరాజు వివాహప్రయత్నముల నతివిరివిగాఁ జేయుచుండెను. గృహప్రాంగణమున విశాలమైన పందిళ్లువేయించెను. పందిళ్లకుఁగట్టఁబడిన ధవళవసనముల తెల్లఁదనము

సుధాకరునిధావళ్యమునుధిక్కరించుచుండెను. పత్రపుష్పపతాకములచే నావరణమంతయు నలంకరింపబడెను. చిత్రకారులు గృహమునంతయు నలంకరించి శోభాయమానముగఁజేసిరి. జగపతిరాజు బంధువులు మిత్రపరివార సహితముగ విచ్చేసిరి. నరసింహరాజునకు బంధుకోటి అంతగ లేదు. అందుచేతఁ దోడి సహాధ్యాయులను సహితము కొంత మందిని దీసికొనివచ్చెను. వియ్యాలవారు ఎక్కువ మంది లేనందున విడిదికిఁ బ్రత్యేకముగ నేర్పాటులేమియు జరుగలేదు.

వధూవరులు మంగళస్నానము లాచరించి చిత్రవిచిత్రముగ గనులపండువుగ నలంకరింపఁబడిన వివాహవేదికపై నాసీనులైరి. మంగళతూర్యనినాదములు మిన్నుముట్ట, విప్రులాశీర్వాదములు చేయ జగపతిరాజు నరసింహరాజు పాదములఁగడిగి కన్యాదానముచేసి పాణిగ్రహణమహోత్సవము జరిపించెను.

౮

వివాహానంతరము అల్లుని కర్చుకై జగపతిరాజు ప్రతినెల యేబదిరూపాయలు పంపుచుండెను. అందుఁ గొంత పైకము మిగిల్చి నరసింహరాజు తల్లికిఁబంపుచుండెను. నెలకొక్కపర్యాయమైనను నరసింహరాజు తల్లినిజూచి వచ్చెడివాఁడు. దసరా సంక్రాంతి సెలవులకు మాత్రము అత్తవారింటికి వెళ్లెను బి. ఎ. యూనివర్సిటీపరీక్ష యైనవెంటనే స్వగ్రామమునకు వెళ్లి తల్లితోఁ గొన్నిదినములు గడపి తర్వాత అత్తవారి యింటికి వెళ్లెను. తల్లిని జూచుటకై నరసింహరాజు తనయల్లుఁడైన పిదపఁగూడ చిట్టివలసకు వెళ్లి యాపూఁటకొంపలో నుండుట జగపతిరాజు చాల అవమానముగా నెంచుచుండెను. ప్రథమములోనే అభ్యంతరపెట్టిన బాగుండదని ఓపికతోనుండెను.

మే నెలలో విద్యార్థులందఱు పరీక్షాఫలితములకై చకోరపక్షులవలె నెదురుచూచుచుండిరి. ప్రతిదినము విద్యార్థులు పోస్టాఫీసుకు వెళ్లి పేపర్లు చింపి యాతురతతో నంబర్లకై వెదకుచుండిరి. ఇట్లుండ నొకనాఁడు నరసింహరాజునకు బట్టనమునుండి తంతివార్త వచ్చెను. తంతి యెచటనుండి వచ్చినదా యని యింటిలోనివారందఱు భీతచిత్తులై తత్తరపడుచుండిరి. ఇంతలో నరసింహరాజు మేడ దిగివచ్చి టెలిగ్రాము చింపి చూచి తాను పరీక్షలో రాజధానిలో ప్రథముడుగాఁ గృతార్థుఁడైనట్లు తనప్రొఫెసరు తంతి నంపినట్లు తెలియఁజేయ నందఱును సంతోషమునఁ దేలియాడిరి. వెనుకనుండి వచ్చుచున్న ప్రేమావతి యావర్తమానమువిని ప్రఫుల్లవదనయై భర్తతోఁగలిసి మేడమీఁదికి వెళ్లిపోయెను. పిమ్మట లడ్డూలను దెప్పించి అందరికిని ప్రేమావతి స్వయముగఁ పంచిపెట్టెను.

నరసింహరాజు విశాఖపట్టణమునకు వచ్చి నెలరోజులకుఁబైన యైనది. తానుబరీక్షలో జయమొందినసంగతినరసింహరాజువెంటనేతల్లికి ఉత్తరము వ్రాసెను. అతను స్వయముగ వెళ్లి తల్లి యానందమును ఇనుమడింపఁజేసి తానును యానంద మొంద నభిలషించుచుండెను. కాని ఈసంతోషసమయమునఁ దానొక్కఁడే పోవుటకన్న భార్యనుగూడఁ దీసికొనివెళ్లినఁ దల్లి

మేరలేనియానందవార్ధిమునుంగునని యోచించెను. వివాహమైనపిదప ప్రేమావతి అత్తవారిల్లుత్రొక్కి యెఱుఁగదు. నరసింహరాజు తల్లియు మఱల వియ్యాలవారి యింటికి వచ్చియుండలేదు. ఈకతమున భార్యను దప్పక తీసికొని వెళ్లవలెనను గట్టిఅభిలాష మనమునఁ బాదుకొనెను. ఇందలి కష్టనిష్ఠురముల నాతఁడారయకపోలేదు. కాని నాలుగురోజులు చూచి వచ్చుటకు వెళ్లినంతమాత్రమున నెట్టి లోపము, గౌరవహాని కలుగఁజాలదని యాతఁడెంచెను. ఎట్టకేలకు భోజనానంతరము మామగారితో నీప్రస్తావనఁ దెచ్చుటకు నిశ్చయించెను.

జగపతిరాజు భోజనముచేసి విశ్రాంతిగఁ దాంబూలము వేసికొనుచుండెను. నరసింహరాజు యిష్టాగోష్ఠి కొంతయైన పిమ్మట, కంపితహృదయముతో "మామగారూ! నేను పరీక్ష అయినపిమ్మట మాఅమ్మగారివద్దకు వెళ్లియుండలేదు. ఈసంతోషసమయమున నేనొక్కఁడనేకాక మీకొమార్తెను సహితము దీసికొనివెళ్లి నాలుగురోజులు మాఅమ్మగారితో గడపి రావలెనని యున్నది." అని సవినయముగఁ బలికెను. ఈమాటవినినతోడనే జగపతిరాజు కోఱచూపుతో నొక్కపర్యాయము నరసింహరాజును గ్రిందినుండి మీఁదికిఁజూచి "ఏమి! మాపిల్లనుమీవూరుతీసికొనివెళ్లుతావు? ఇట్టి తలబిరుసుమాటల నిక నావద్ద మాటాడకుము. మాపిల్లను మీయింటికి పంపేయెడల నిన్ను యిక్కడ ఉంచుకొను టెందులకు?" అని కోపముతో గర్జించెను.

"ఏమి! మాపిల్లను మీవూరు తీసికొనివెళ్లుతావు?"

నర: "మీకు చాలకోపమువచ్చినది. నా వివాహమైన పిమ్మట మాఅమ్మగారొక్క పర్యాయమైనను కోడలిని చూచియుండ లేదు. అందువలననే పంపమని కోరియుంటి?" అని శాంతముగ పలికెను.

జగపతిరాజు వినఁనట్లు నిర్లక్ష్యభావముతో నూరకుండెను. నరసింహరాజు తనకుఁ గలిగిన పరిభవమునకుఁ గుందుచు నటనుండి లేచి వెళ్లిపోయెను.

౯

రాత్రి శయనగృహమున నరసింహరాజు మోమున వన్నెదక్కి విచారగ్రస్తుఁడై కుర్చీలోఁ గూర్చుండియుండెను. ప్రేమావతి పూర్వోక్తమగు నుదంతము నంతను వినియేయుండెను.

గదివాకిటనుండియే భర్తచింతాక్రాంతచిత్తుఁడై యుండుటఁజూచి మొగము చిట్లించుకొనెను. ప్రేమావతి సహితము తల్లిదండ్రులవలెనె తా నత్తవారింటికిఁబోవనవసరములేదనియెయెంచుచుండెను. సమస్తభోగము లిచట జరుగుచుండ వాని నన్నిటిని విడిచిపెట్టి మట్టికొంపలలో నేల మ్రగ్గవలెనని యామెతలంపు. తాను వచ్చునప్పటికి వాడుమొగము పెట్టుకొని కూర్చుండియున్న నరసింహరాజును జూచి సహింపఁజాలకపోయెను. నరసింహరాజు మనోగతవ్యాకులత నణుమాత్రమైనను ఆమె గ్రహింపలేదు. అంతియెకాదు! ఆగ్రహము సహితము వచ్చెను. భార్యను సంతోషపెట్టుటయె భర్తకు ముఖ్యకర్తవ్యమని యామె అభిప్రాయము. అంతట బిరబిర భర్తయొద్దకువెళ్లి "నన్ను చిట్టివలసకు బంపనన్నారనియేనా కొంపమునిగిపోయినట్లు విచారించుచున్నారు" అని కోపముతోఁ బలికెను.

"అవును, కొంతవఱకదియె కారణము"

"అయితే, అచట మేడలా, మిద్దెలా, ఎలెక్ట్రిక్ దీపాలా, ఫాన్సా, పంపులా, కోచి బండ్లా, మోటార్లా? ఏమిభాగ్యము బోర్లబడ్డ దని వెళ్లడం ?"

"ఎందుకా? మాఅమ్మగారిని చూచుటకు? పెండ్లియై సంవత్సరము దాటిపోయినను ఆమె తిరిగి నిన్నెప్పుడు చూచియుండలేదు. పెద్దతనంలో కోడలు దగ్గరనుండుటకు నోచుకొనకపోయినను చూడవలెననియైన యుండదా?"

"నన్ను చిట్టివలసకుబంపనన్నారనియేనా కొంప మునిగిపోయినట్లు విచారించుచున్నారు."

"చూచుటకే యైనచో యిచటికే ఆమెరాకూడదా? మానాయనగారెన్ని పర్యాయములు కబురుపంపినను ఆమె రాలేదు. అదేమి గొప్పతనమో? అయినా పల్లెటూళ్లలో పడియుండువారలకు పట్టణములకు రాఁగిట్టదు"

"ఆహా! మా అమ్మె యిచటికి రావలె! నీవు మాత్ర మచటికి వెళ్లకూడదు."

"ఏమి! అంతఆశ్చర్యపడుచున్నారు. దీనిలో వింతయేమున్నది. ఆమెకు యేమి లేదు; మీరు; అంతేకదా! ఆటిసిటిలో మీ అమ్మగారుగాని, మీరుగాని నాకిచట జరిగినట్లు జరిగించగలరా? ఇక నన్నుగూడ ఆ పాడుఊళ్లె కీడ్చుకొని పోవుటెందులకు?"

"నిజమే. నేను ఆమెకొడుకును. ఆమె నాతల్లి. పెద్దతనంలో ఆమెవద్ద కనిపెట్టుకొని యుండి ఆమెరోజులు వెళ్లబుచ్చుట నావిధి. నీవుకూడ వచ్చిన మంచిదని చెప్పినాను".

"మీరుమాత్రము వెళ్లిన ఎన్నిరోజు లుందురు? బహుశః ఒకవారమో, పదిరోజులో."

"ఓహో! వెళ్లితే అసలే వెళ్లుతాను. లేదా, అధమము మాఅమ్మగారు బ్రతికియున్నంతవఱకు తిరిగి రాను. అందువల్లనే నీవు కూడ వస్తే బాగావుంటుంది" అని నరసింహరాజు విషయమంత బయటకుఁ దీయుటకుఁ బలికెను.

"నేను రాను. మీరుకూడ వారంరోజులకంటె యెక్కువ యుండుటకు వీలులేదు."

"ఓహో! బాగానేవున్నది. నీవు రానూ రావు; నేను వెళ్లనూ కూడదు. ఇది పోలీసు జబర్దస్తీకి మించిపోయిందే. నీవు వస్తే వస్తావు? నేను వెళ్లుటమాత్రము నిశ్చయము."

"మీఅమ్మ మిమ్ముల నిచ్చివేసినప్పుడు యిట్టిషరతు లేమి కోరలేదు. మీరు మా స్వాధీనము. మీఅమ్మ కెట్టిఅధికారం మీ మీదలేదు. గతిలేక యిల్లరికము వచ్చిన తర్వాత యింక హక్కేమిటి? ఇల్లరికము వచ్చిన అల్లుడు ఇంట్లోపెండ్లాము చెప్పు చేతల క్రింద వుండవలె. అతని యిష్టము సాగదు. ఇందుకేనా మా నాన్నగారు మీకొఱకు ఇంత సొమ్ము ఖర్చుపెట్టినది. ఇందుకేనా చదువు చెప్పించినది? తినియుండలేక అనవసర కలహమునకు కాలు దువ్వుచున్నారు. అవసరమైతే మీఅమ్మే వచ్చును. ఈపోరిక నేను పడలేను" అని చివాలునలేచి హంసతూలికాతల్పమువలె మెత్తగా నమర్పఁబడిన శయ్యపైఁ బడి నిద్రపోయెను.

తెలిసి తెలియని భార్య ప్రల్లదపుపలుకులు ములుకులై హృదయమున నాట నరసింహరాజు మారుమాటాడక కదలక మెదలక కుప్పకూలి కుర్చీలోఁ గూర్చుండెను. ప్రేమావతి నిద్రించినది. నరసింహరాజు మనమున జంఝామారుతమువలె నొక గొప్పతుపాను వీచుచుండెను. భావము లుత్తుంగతరంగములవలె లేచి విరిగిపడుచుండెను. "ఆహా! ఏమి! ఐశ్వర్యము మహాభాగ్యమని అందఱుచెప్పెదరు. ఇదెంత వెఱ్ఱిమాట! ఈచిన్నది బంగరుతూగుటుయ్యెలలో చుట్టఁబట్టిగదా యొరులకష్టసుఖముల నింతకైనను గ్రహింపఁజాలకున్నది. చివఱకు తనమేలు తానైనను నెఱుఁగకయున్నది. ధనమె సమస్తమని తలంచుచున్నది. సమస్తసౌఖ్యములు, తల్లిదండ్రులు, ధనము ప్రసాదింపగలరని యెంచుచున్నది. ధనముగాని, తల్లిదండ్రులుగాని ప్రసాదింపజాలని దాంపత్యానురాగరసకుంభమును కాలితోదన్ని బోర్లద్రోసికొనుచున్నది. భర్త బానిసీడని యెంచుటచేగదా ఈయబల ప్రణయమహిమను గుర్తింపజాలకయున్నది! పురుషులు సహితము అహంకారపూర్వాహులై స్త్రీలను బానిసలుగా తలంచుచున్నారు. ఇది మనదేశ దౌర్భాగ్యముగదా! స్త్రీపురుషాన్యోన్యత మృగ్యమైన గృహములు గృహములా? అవి శ్మశానములు గావా? అట్టి గృహములు దయ్యాలకొంప

వలె చొచ్చుటకు భీతిగొల్పునుగదా! నిలువ నీడలేని యెడారులుగదా! అవి మనసాంఘిక మూఢాచారముల నిందింపవలెగాని యాబాలి కను నిందించిన ప్రయోజనమేమి?"

"సంపదల దులదూగినంతకాలము దారి ద్ర్యముయొక్క కష్టనిష్ఠురముల నెవరును దెలియజాలరు. ఐశ్వర్యము స్వర్గధామమున కే కాక ప్రేమరాజ్యమునకు సహితము పెట్టని గోడయై యడ్డుదగులుచున్నది. నేనిచటను న్నంతకాలము ప్రణయమహిమనుగాని, దాం పత్యధర్మమునుగాని ఈమె గుర్తెరుంగ జాలదు. అనురాగనిజానుభవము స్వాతంత్ర్యమందే కలదు."

"స్త్రీ పురుషులు పరస్పరము ఒకరి కొఱ కొకరు ఆత్మసమర్పణము చేసినప్పుడె పార్వతీపరమేశ్వరుల లీలామూర్తి గోచరమ గును. బజారునుండి అన్నివస్తువులు దెచ్చిన ట్లులనె నన్నును నామామగారామెకు దెచ్చి యిచ్చిరి. నేనుసహితము ఆమెయిచ్చవచ్చిన ట్లు నాడుకొనుట కేర్పడిన యాటవస్తువునని యీమెతలచుచున్నది. అందలు నౌకరుల వలెనె నేనును ఆమె యభీష్టముల నెరవేర్చుట కేర్పడిన నౌకరునని యీమెభావించుచున్నది. అంతకన్న నెక్కువడుత్తమాదర్శముగాని, భావ ముగాని ఆమె మనమున లేదు. కూపస్థమం డూకమువలె నాలుగుగోడలమధ్య బెరిగిన ఆడువారలకు ప్రపంచజ్ఞాన ముండజాలదుగదా! ఎట్టి శ్రీమంతులకైనను సామాన్యజనులతో గలసిమెలసి తిరిగి విద్యాబుద్ధులు గఱచిననే ప్రాపంచకజ్ఞాన మలవడును. అంధప్రాయముగ వచ్చుచున్న యాచారముల రూపుమాపినగాని సంఘము నావరించిన యజ్ఞానతిమిరము బా యజాలదు." (త్రుళ్లిపడి లేచి కూర్చుండి) "ఎందుకీ పిచ్చియాలోచనములు! కర్తవ్యమేమి? కేవలమజ్ఞానముచే ఈమె యిట్లు ప్రవర్తిం చినదనుట నిశ్చయము. కాని, ధనములేనప్పు డుగాని ధనమువిలువ తెలియదు. కావున నేను కొంతకాల మజ్ఞాతవాసము చేసినగాని యీామె సతీధర్మమును గ్రహింపజాలదు. ఇంతటి పరి భవము జరిగినపిమ్మటకూడ నిచట నేనెట్లుండ నేర్తు! ఇంత చదువు జదువుకొని పొట్టపోసికొన జాలనా! లేనిచో నీయింతికై నామానప్రాణ ముల మంటగలిపి యీామె కూడిగముచేయుచు బడియుండవలెగదా! ఇట్టి నీచపుబ్రతుకు బ్రతు కుటకన్న ప్రాణముల దొఱగిన మేలే యగు. ఏమైనను అగుగాక! నేనిక నీయింట నొక గడియ యైనను నిలువజాలను. నామనము తపించుచున్నది. నాకు శాంతిలేదు. నేపో యెద"నని చెంగున లేచి నిద్రావశయై యున్న ప్రేమావతివంకఁజూచి యొక నిట్టూర్పు విడిచి గుండె రాయిచేసుకొని యర్ధరాత్రి యనియైన జంకక నరసింహరాజు యిలు వెడలిపోయెను.

౧౦

తెల్లవారినది. ప్రేమావతి నిద్రనుండి లేచి కనులు నులుముకొని అటునిటు చూచి నది. మంచముపై భర్తలేడు. ఆమెకేదియో చెడుకలకూడ వచ్చియుండెను. ఆమెగుండెల లో పెద్దరాయిపడిన ట్లుండెను. గదిఅంతయు వెదకినది. నరసింహరాజు ఎందును గాన రాడు. అప్రయత్నముగానె యీామె కెప్పు

మని కేకవేసెను. ఇంటిలోనివారందఱు పరుగు పరుగున వచ్చిరి. తనభర్త యెందును గాన రాఁడని ఆమె యేడ్వసాగెను ఇల్లువాకిలి అంతయు వెదకిరి. ఇంతలో పాఱావాఁడు రాత్రి రెండుజాములకె చిన్నబాబుగా రెచటికో వెళ్లిరనియు, తాను వెంట వచ్చెదనన్నను వలదని చెప్పిరనియు, ఒకచీటిని మాత్రము తనకిచ్చిరని యు చెప్పి యాచీటిని యిచ్చెను. అది ప్రేమావతికి వ్రాయఁబడినది.

"ప్రియమైన ప్రేమావతికి, శ్రీమంతులకు కష్టనిష్ఠురములుగాని, మంచిచెడ్డలుగాని తెలియవు. ధనమే వారికి సర్వస్వము. బీదలు భాగ్యవంతులతో సాటి కాజాలరు. వారికిని వీరికిని సంబంధబాంధవ్యము లసంభవములు. నీవు భాగ్యవంతుని ముద్దుబిడ్డవు. నేను దరిద్రురాలి తనయుఁడను. నేను నిన్ను బోషింపజాలను. నాకట్టిసమర్థత కలిగినప్పుడె నిన్ను తీసికొనివెళ్లెద. నేనిట నుండి మనజాలను. నాతల్లియే నాకు సర్వస్వము. నాకు కుబేరునిధనమంతయు నిచ్చినను నాతల్లిని విడిచియుండజాలను. దైవము నిన్ననుగ్రహించుగాక."

—నరసింహరాజు.

ప్రేమావతి ఉత్తరము జదువుకొని గ్రుడ్లనీళ్లు కుక్కుకొని, దుఃఖము పొంగిరా గదితలుపులు వేసికొని గతరాత్రివృత్తాంతమును దలఁచుకొని విచారపడసాగెను.

౧౧

దినములు వారములైనవి. వారములు నెలలైనవి. నరసింహరాజు జాడ తెలియరాదు. ప్రేమావతి విచారమునకు మేర లేదు. ఆమె యేకాంతమున నిట్లు తలపోయఁ దొడఁగెను. "నాతండ్రి యాడినమాటలకే నొచ్చుకొని కుందుచున్న నాభర్తను నేను సహితము మూఢురాలనై నోట వచింపరాని పలుకులు పలికితిని. నాకంత మప్పుడు నొక్కుకొనిపోయినను మేలయ్యేడిది గదా! అబ్బా! నేనెట్లు భరింతు నీవియోగము! నాపతి నన్ను విడిచి వెళ్లినప్పుడుగదా సతికి పతియే గతియని తెలియవచ్చినది. గాఢమోహమున దగిలియుంటి నని నేనే యెఱుంగనైతిగా! నాభర్త నాకు వశుడైనా డనుకొంటిగాని నన్నే వశపరచుకొన్న సంగతి తెలియదాయెను. అకటా! నాహృదయము హరించినాడుగదా! స్త్రీకి అనురాగవంతుడైన పతియె ధనము, తల్లియు, తండ్రియు, సర్వము నని నేడుగదా సుబోధకమయ్యె. నాపతి నాచెంత జేరినావలపుల దీర్చుచున్నంతకాలము పతియె

"ప్రేమావతి ఉత్తరము జదువుకొని.........గతరాత్రి వృత్తాంతమును దలఁచుకొని విచారపడసాగెను."

ప్రాణమిత్రమని యెఱుంగనైతి. నాకోర్కెల దీర్చుటకు నియమితుడైన భృత్యుడని యెంచితి. నాహృదయకమలాసనాసీనుడై నహృదయేశు డని గ్రహింపజాలకపోతిని......

"ధనవంతునికి ధనము విలువ దెలియదు. దారిద్ర్య దేవత ఆవహించి నప్పుడుగదా కానిడబ్బు విలువ దెలియును. కన్నతల్లిదండ్రులకన్న నెక్కుడుగ లాలించి ప్రేమించిన భర్తను తూలనాడిన నిర్భాగ్యురాలను. మహాపాపిని. కుమతిని. ధనమదాంధకారమున కన్నులుమూసికొనిపోయిన నాకు సుగుణఖనియై విరాజిల్లు నారాజు ఎట్లు కనుపించును? వివేకహీనురాలనగు నాకేల యాజ్ఞానభాస్కరుడు, తేజోమూర్తి దక్కును? నాపతిలేని హర్మ్యములు వనవాటికలు, యెడారులే గదా! ఇక నాజీవితము దుర్భరము. నేనింతవఱకు కష్ట మను నదియె యెఱుంగను. ఇప్పుడు నాచింత బాపువారెవరు? ఈధనమంతయుయిప్పుడెందులకును కొఱగాదుగా! నాతల్లిదండ్రులుసహితము నాకు తోడ్పడజాలరుగదా! నాతండ్రి బింకముచే బిఱ్ఱబిగిసి చిట్టివలసకైనను మనిషిని పంపడాయె. పంపియేమి, పంపకేమి? అచటను లేరనియేకదా తెలియవచ్చినది. ఆయన సిరిసంపదల ముందర నాపతి యెందుకును కొరగానివాడుగా నున్నాడు. పట్టె డన్నముకై తమ యింట పడియుండునని యనుకొనినాడు కాబోలు! నాభర్త విద్యావిహీనుడా! చేతగానివాడా! ఆహా! ఏమి, ఈయనమూర్ఖత. ఇప్పడైనను ఆయననుసమాధానపరుప యత్నింప కూడదా! ఎంతటిదురదృష్టవంతురాలను నేను! నేనేల యీభాగ్యవంతుని యింట బుట్టితి! నేనే సామాన్యగృహస్థునియింట జనించినను నాపతి గృహమునకేగి నాయిల్లు నేచక్కబెట్టుకొని సుఖముగ కాపురము చేయుచుండెడి దాననే నాతండ్రి భాగ్యమేగద నన్నింత జేసినది! ఎందుకీయిల్లరికము? ఇది యొక సదాచారమా! భార్యాభర్తల నెడబాపి, అన్యోన్యానురాగమును గగనకుసుమముగ జేయు దీనినేల రూపుమాపరు? సంఘము జడత్వము వహించినది. దీనిని బట్టుకొని నాతల్లితండ్రులు పెనగులాడనేల? నాయింట నేను స్వతంత్రురాలనై కాపురము చేయుచుండిన చూచి సంతోషించరాదా? తమకుండిన పెట్టకూడదా? పంజరమున బంధింపబడిన పిట్టలవలె మా స్వాతంత్ర్యమును, నిర్మలానందమును, చూర్ణీభూతముచేసినపిమ్మట వీరిభాగ్య మాసించువారెవరు? అనుభవింప నోచుకొనని సంపదయేల? అయ్యో, నాతండ్రిని దూరనేల? నేనుమాత్రము చేసినదేమి? విచారనిమగ్నుడైన భర్త నోదార్చుటకు మారుగ అగ్నిహోత్రమున నాజ్యము బోసితి. అనరానిమాట లాడితిని. నేనెంతటిశిక్షకైనను పాత్రురాలనె. అందులకే విధాత నాకిట్టి వియోగదుఃఖమును విధించినాడు. నే నెట్టి క్రూరమతినై సంచరించినను నాపతి నాపై యింకను అనురాగమునె కనబఱచినాడు. ఆయన శాంతమునకు మేర లేదు. నన్ను బోషింప శక్తిగలిగినప్పుడె తీసికొని వెళ్లెదనని వ్రాసినాడు. నన్ను తిరస్కరించలేదు. నన్ను బోషింప గలవాడు, నాకానందమొనగూర్పగలవాడు నాభర్తగాక మఱియె

[illegible] కబురంపినను నాపతి యెచట నున్నను [illegible] మాటాడక పోవుదాన. హా! దైవమా! [illegible] దుడుకుదనమునకు దగిన ప్రాయశ్చిత్తము [illegible]వి. ఇకనైనను నాపైఁ కరుణించి నాపతి [illegible] నన్ను జేర్పుము. ఇవియే నీకనేక ప్రణామములు. నీశరణు చొచ్చినాను. రక్షింపుము" అని పరిపరివిధములఁ బరితపించుచు ప్రేమావతి కాలము పుచ్చుచుండెను. మఱియు మునుపటివలె సకలాభరణభూషితయై విలాసినివలె నుండక సామాన్యస్త్రీవలె జీవితము గడుపుచుండెను. ఆభరణములఁ దీసివైచినది. శయనగృహమందలి యలంకారముల నన్నిటిఁ దీసివేసినది. నౌకరులెంతమంది యున్నను గృహకృత్యముల నెరవేర్చుటకు వారికై యెదురుచూడక యెల్లపనుల నవసరము కలిగినప్పుడెల్ల నామెయే చేయుచుండెను. అన్నిపనులు దల్లికంటె ముందుగ నామెయె చేయుచుండెను. తల్లి సయితము పనిపొందదడిని విచారమునుగచి పోవునేమోయని ఆమెపనుల కడ్డుచెప్పుట లేదు. విశ్రాంతి సమయములందు సద్గ్రంథములతోఁ గాలక్షేపము చేయుచుండెను. ఇదివఱ కెంత భోగియో యిప్పుడంత విరాగియై చూచువారల కాశ్చర్యము గొల్పుచుండెను. [illegible] వైరాగ్యముఁజూచి తల్లిదండ్రులొక్కొకప్పుడు సంతృప్తిని మఱియొకప్పుడు విచారమును బొందుచుండిరి. చిట్టివలసలో నరసింహారాజు తల్లియు లేదు. ఆమె యెక్కటికి వెళ్లినదో ఊరివారి కెవ్వరికిఁ దెలియదు.

ప్రథమ భాగము

తొలి ముద్దు

మునిమాణిక్యం నరసింహారావు, [సాహితీసమితి]

వెచ్చవెచ్చని తొలిముద్దు బెట్టుకొనగ
అతివ నీమోవి నామోవి నంటినపుడె
విరిగిపడునట్లు తిరిగి యీ విశ్వమెల్ల
కప్పవడిపోయె గాఢాంధకార పటలి

శుష్కపత్రంబువోలె సంక్షోభమొందు
ఈ ప్రకృతినెల్ల నొకట దహించివేయ
విదునాల్కల జాపుచు బాడబాగ్ని
అబ్ధినుద్భూతమయ్యె భయావహముగ

క్షోణిపై శైలశిఖరముల్ కుప్పగూల
అతితరంబుగవీచు జంఝానిలమున
వేడిరక్తంబుచిమ్మట వెట్టినట్లు
హృదయనాళాలు తాపంపురొదలు వెట్ట

యౌవనపుకావిపూత లనందగిలిన
సంజ, చీకటిచాటున జారిపోవ
జీవితామృతకలశంబు చేతబట్టి
త్రావబోయిన నామేను తల్లడిల్లె